

До СА „Д. А. Ценов“
Катедра „Финанси и кредит“

РЕЦЕНЗИЯ

От рецензент (име, академична длъжност и научна степен):

Проф. д-р Андрей Захарiev от СА „Д. А. Ценов“

Научна специалност на рецензента:

„Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ (Финанси)

Регистрация на рецензента в НАЦИД по реда на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ
(Регистър на академичния състав и защитените дисертационни трудове в
НАЦИД): от 01.12.2018 г.

Рецензиран автор на докторат:

Докторант Емил Христов Александров, d010219215

Наименование на дисертационния труд:

„Финансово-икономическа оценка на инвестиции в производство на
енергийно ефективни строителни материали“

Звено, където докторанта е зачислен:

Катедра „Финанси и кредит“ при СА „Д. А. Ценов“

Научна специалност на докторанта и форма на обучение:

Редовен докторант на обучение, финансирано от държавата по
докторска програма „Финанси, парично обращение, кредит и
застраховка“, ПН 3.8 Икономика към катедра „Финанси и кредит“ на
СА „Д. А. Ценов“

Научен ръководител на докторанта:

Проф. д-р Стоян Проданов, катедра „Финанси и кредит“ към
факултет „Финанси“ на СА „Д. А. Ценов“

Основание за написване на рецензията:

Заповед №1127/22.11.2023

Нормативна уредба:

Настоящата рецензия е разработена в съответствие с изискванията на
Закона за развитие на академичния състав в Република България –
ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ - ППЗРАСРБ и Правилника
за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“.

1. Информация за дисертанта

Докт. Емил Александров е зачислен в катедра „Финанси и кредит“ на 1.12.2019 год. с научен ръководител доц. д-р Валентин Милинов. След смяна на темата на дисертационния труд е избран и нов научен ръководител, който извежда докторанта до защита.

2. Общо представяне на дисертационния труд

Настоящата рецензия е изготвена съобразно примерна структура на рецензия за придобиване на ОНС „Доктор“. Тя съответства на нормативните изисквания на Закона за развитието на академичния състав в РБългария, Правилника за прилагане на закона за развитието на академичния състав в РБългария и приложимата в СА „Д. А. Ценов“ вътрешна регулаторна уредба.

Представената за рецензиране дисертация изследва изолационните строителни материали, осигуряващи енергийна ефективност.. Дисертационният труд е в обем от 250 страници, в т.ч. въведение, три глави, заключение, библиография, списък с авторски публикации, справка за съответствие с националните изисквания по ПП на ЗРАСРБ, декларация за оригиналност. В изложението са представени множество таблици и графики. Библиографията съдържа 107 източника. По темата на дисертационния труд са направени 4 публикации, три статии, от които една в съавторство и един доклад.

Във въведението е обоснована актуалността на изследвания проблем, обоснована е негова дисертабилна основа. **Обект на изследване** в дисертационния труд са изолационните строителни материали, осигуряващи енергийна ефективност. **Предмет на изследване** в труда е потребителската нагласа за търсене на изолационни строителни материали за енергийна ефективност, което формира позитивна финансово-икономическата оценка за инвестиции в тяхното производство.

Основната теза на изследването е, че „... развитието на технологиите за производство на изолационни строителни материали формира предлагане, което осигурява търсенето от клиентите на финансово-икономически обосновани решения за инвестиции в проекти за енергийна ефективност на сградния фонд в среда на високи цели по „зелената сделка“ на ЕС и динамика на цените на енергията за крайните потребители.“.

Докт. Александров поставя за цел на дисертационния труд „... е да обоснове търсенето на инвестиции в производство на изолационни строителни материали за целите на подобряване на енергийната ефективност, чрез проучване на теоретико-технологичните аспекти на този процес и финансово-икономическото влияние на тези инвестиции върху потребителите.“.

В дисертационния труд е поставено решаването на следните задачи:

- Първо. Да се изведат теоретичните постановки на инвестициите в енергийна ефективност.
- Второ. Да се обоснове методическата рамка и управленския контекст в процеса на реализация на проекти в областта на енергийната ефективност.
- Трето. Да се извърши анкетно проучване на нагласите на крайните потребители за инвестиции в енергийна ефективност със скалиращо

качество, производствени иновации при изолационните материали и нарастващо търсене на комплексни енергийно ефективни решения с повищено качество и цена.

Методологията, въз основа на която се извършва настоящата работа се основава на: литературен обзор, историческо проучване, анализ и синтез, системен анализ, ретроспективен анализ на данни, индуктивно-дедуктивен метод, вербално-графично моделиране, писмено проучване (анкета). Резултатите от анкетата са обработени чрез IBM SPSS Statistics с прилагане на модули за дескриптивна статистика.

Глава първа обхваща теоретичен обзор на литературните източници, засягащи изследването на инвестициите в енергийна ефективност. Основен акцент се поставя върху:

Първо. Теоретични и практически измерения на инвестициите и внедряването на енергийна ефективност.

Второ. Същност и характеристики на енергийната ефективност и енергийната ефективност в сгради.

Трето. Европейски и национални инструменти за краткосрочна и дългосрочна ефективност на сградите.

В обхвата на глава втора се извършва извеждането на методическата рамка за извършване на потребителско проучване, основаващо се на оценяването на инвестициите в енергийна ефективност. В допълнение на това за целите на оптималното оценяване на инвестициите е извършен обзор на възможностите за прилагане на методите и подходите за финансово-икономическа оценка на инвестиции в енергийна ефективност. В структурен аспект главата си фокусира върху:

Първо. Методическа рамка за проучване и оценка на инвестициите в енергийна ефективност.

Второ. Финансовият контролинг в условията на криза.

Трето. Анализ на състоянието и тенденциите на сектор F „Строителство“ в България

За целите на провеждането на релевантно научно изследване е изгotten анкетен въпросник на тема „Инвестиции в енергийна ефективност“. Анкетата е структурирана в девет раздела и включва 70 въпроса. Близо половината от поставените въпроси са субективни оценки по метода на Ликертовата скала. Всеки една от обособените раздели е логически структуриран за целите на провеждането на релевантно изследване с основен обект енергийната ефективност. В допълнение на анкетното проучване е извършен обхватен теоретичен преглед на възможностите за финансово-икономическа оценка на инвестициите. Въз основа на изградените модели се постига извеждането на резултати въз основа на които може да се избере най-подходящата инвестиционна схема и възможности за финансиране, съответстващи на желанията на инвеститорите.

Извършено е детайлно проучване на основните статистически измерители на сектор F „Строителство“, което подпомага извеждането на по-

съществена информация за състоянието на строителния сектор в България, необходимостта от изграждането на нови варианти за подобряване качеството на строителството в страната и възможностите за инвестиции в производството на енергийно ефективни строителни материали, чрез които да се подобри състоянието за въдеще на сградния фонд на територията на страната, за целите на ефективното и комфортно пребиваване на потребителите, като се извежда динамичността на отделните браншови сегменти. На преден план се поставя значителната податливост на сектора на външни влияния, която го позиционира сред уязвимите икономически сектори. Ретроспективният анализ на динамиката и тенденциите в строителния сектор показват необходимостта от засилване интегрирането на енергийна ефективност в българския строителен сектор. Възможен вариант за това е изграждането на интегрирана инсталация за производство на висококачествени енергийно ефективни строителни материали, чрез които да се постигне достъпност на българския пазар до подобен вид строителни материали, както и висока степен на устойчивост и адаптивност до европейските енергийни стандарти. По този начин би могло да се постигне преобразуването на сектора във високоефективен, енергийно щадящ и въглеродно неутрално насочен.

В глава трета се представят главно резултатите от проведеното мащабно анкетно проучване, като информацията, получена от проучването е приложена в практически аспект за извършването на финансова оценка на държавните инвестиции за подпомагане повишаването на енергийната ефективност в България. В структурен аспект глава трета съдържа:

Първо. Описание на респондентите, мотиви за инвестиции в енергийна ефективност и бюджетиране на енергийните нужди.

Второ. Екологични аспекти, изолационна технология и бюджет за енергийна ефективност.

Трето. Грантови програми и ефективност на технологиите, влияние на пандемията COVID-19 и социални нагласи за енергийна ефективност.

Четвърто. Финансова оценка на държавните инвестиции за подпомагане повишаването на енергийната ефективност в България.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Поставените в дисертацията задачи могат да се оценят за коректно изпълнени. За целите на автореферата могат да се изведат минимум пет приноса, с научен и научно-приложен характер. Те са доказателство за мотивирано насочван от катедрата и научните ръководители докторант. Приложена е автентична методология с най-висока степен на иконометрична аналитичност, която е основа за научно издържани резултати и приноси.

4. Оценка на постигнатите теоретични, теоретико-приложни и емпирични резултати

Заявените в заключението изводи се оценяват като оригинални и научно обосновани. В следствие на извършения ретроспективен анализ на динамиката и тенденциите в строителния сектор в България се показва необходимостта от

засилване интегрирането на енергийна ефективност в българския строителен сектор. Възможен вариант за това е изграждането на интегрирана инсталация за производство на висококачествени енергийно ефективни строителни материали, чрез които да се постигне достъпност на българския пазар до подобен вид строителни материали, както и висока степен на устойчивост и адаптивност до европейските енергийни стандарти. Направеното анкетно проучване изследване на резултатите е ценно, професионално обработено и има висока степен на приложимост в теорията и практиката.

Извод: Авторът ползва професионален научен подход за изследователските си хипотези. Той прилага класическа схема за структуриране на дисертацията в три глави, подкрепена с съвременна методология и актуална емпирика. Категорично са спазени правилата на научната етика, като е подписан и съответен документ за оригиналност. Отчита се широка информираност за достиженията на научната мисъл в изследваната област и богата практико-приложна осведоменост. Използваните изследователски методи са на най-високо научно ниво. Оценката на установените научни приноси е положителна. Чрез тях докт. Александров демонстрира качества и умения да систематизира, изследва, моделира, проблематизира и доказва. Професионалната научна подкрепа от научния ръководител проф. д-р Стоян Проданов е видима на всеки етап от изследването.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

В подкрепа на дисертацията са представени четири публикации, вкл. изнесени на авторитетни научни форуми. Считам, че те отразяват коректно научния потенциал на автора и подкрепят популяризирането сред научната и професионална общност на основните приноси и постижения в работата на докторанта.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Не се поставят.

7. Заключение

Налице е успешна докторантурата довела до дисертабилно изследване с висока иконометрична сложност, публикации и научни изяви. Подкрепата от научния ръководител е видима и позитивна във всички разрези и насоки.

Върху основата на всичко гореизложено, изразявам позитивно заключение – „ЗА“ даване на ход за защита за присъждането на ОНС „доктор“ по икономика на докт. Емил Христов Александров от катедра „Финанси и кредит“ на СА „Д. А. Ценов“.

04.12.2023 г.

Свищов

.....

/Проф. д-р Андрей Захариев/